

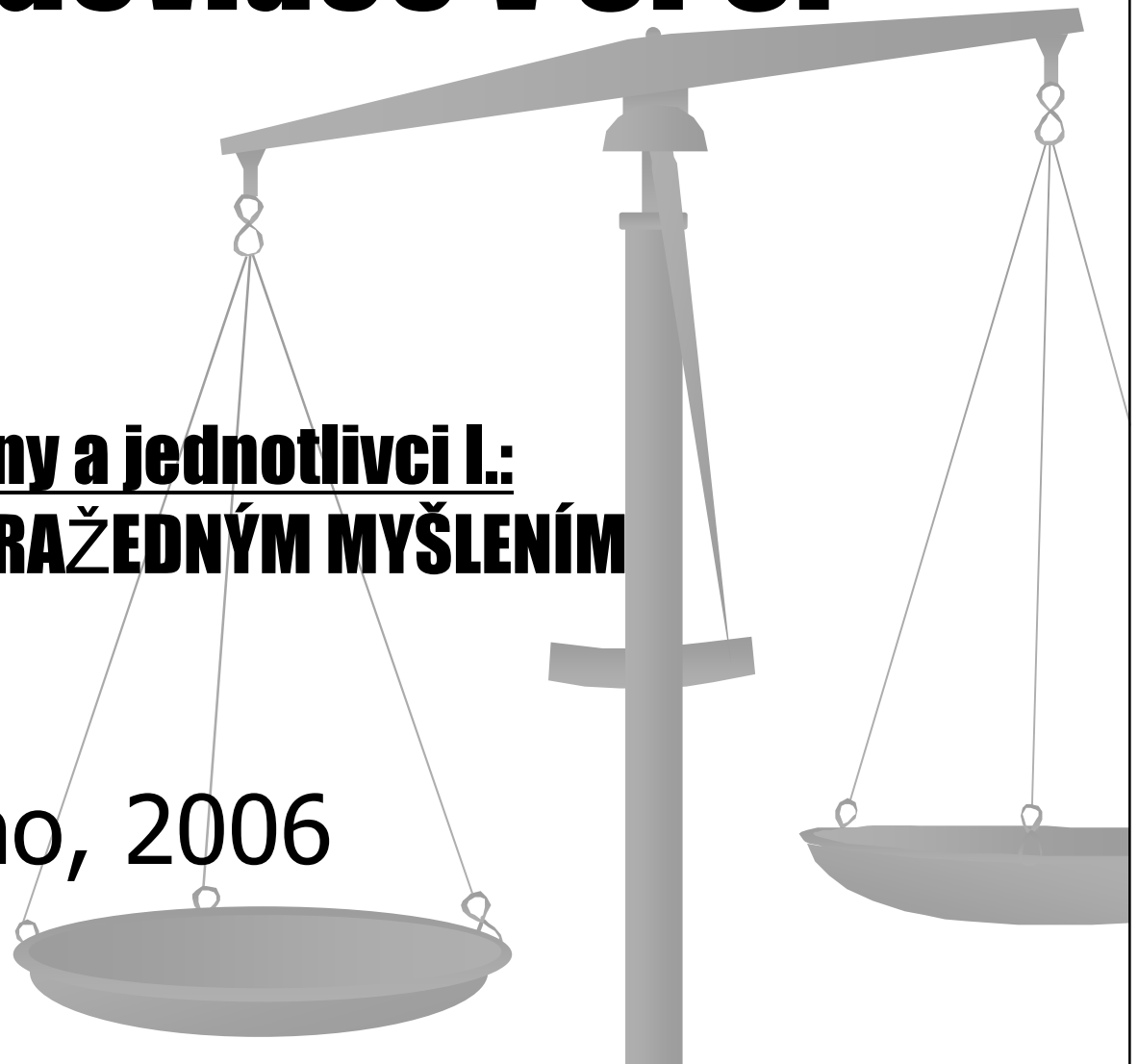
Sociální deviace v SPSP

8.

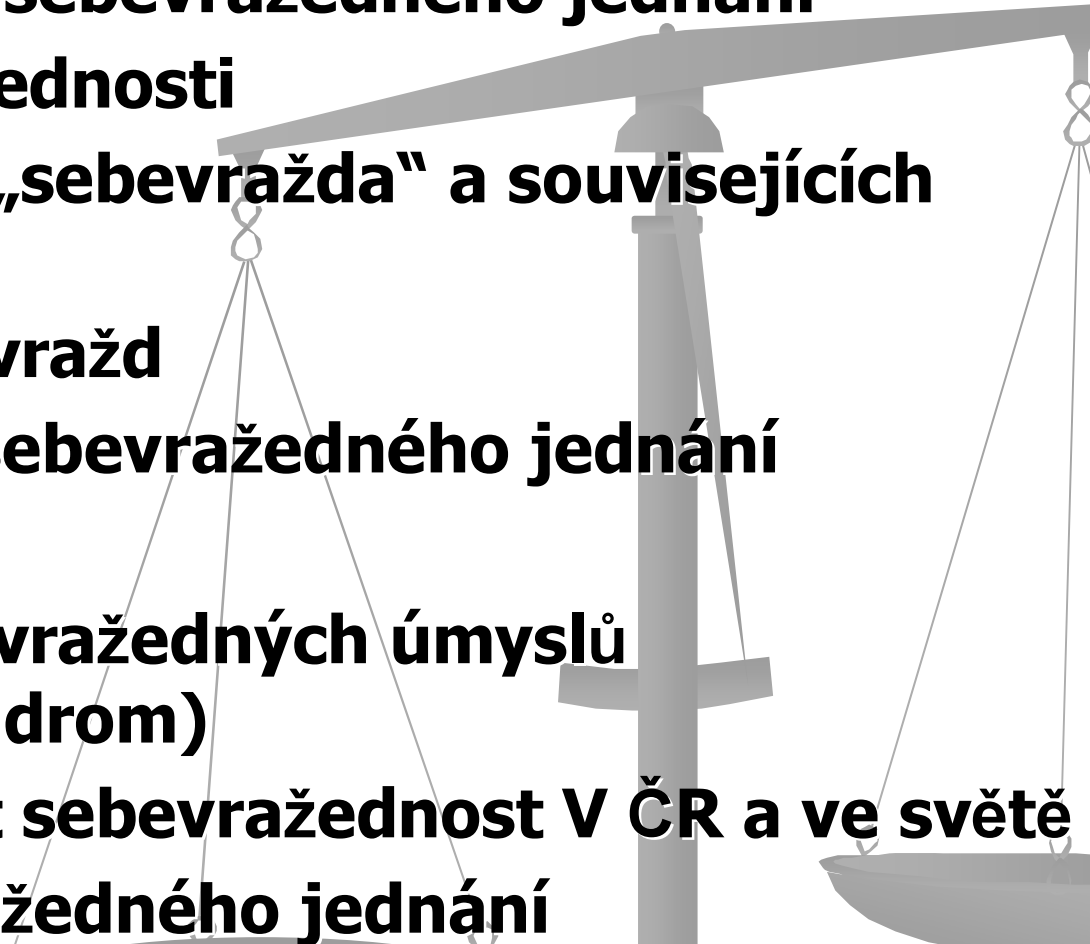
Deviantní skupiny a jednotlivci I.:

**OSOBY SE SEBEVRAŽEDNÝM MYŠLENÍM
A JEDNÁNÍM**

FSS MU Brno, 2006

OBSAH SETKÁNÍ

- 1. Příčiny zkoumání sebevražedného jednání**
  - 2. Historie sebevražednosti**
  - 3. Vymezení pojmu „sebevražda“ a souvisejících pojmů**
  - 4. Formy/typy sebevražd**
  - 5. Příčiny (motivы) sebevražedného jednání a rizikové faktory**
  - 6. Identifikace sebevražedných úmyslů (presuicidální syndrom)**
  - 7. Statistický výskyt sebevražednost V ČR a ve světě**
  - 8. Prevence sebevražedného jednání**
-

1. Příčiny zkoumání sebevražedného jednání

- **etické zdůvodnění**

projev zoufalství a neschopnosti dále snášet utrpení života

- **statistické zdůvodnění**

v Evropě u 15-34 letých po dopravních nehodách druhou nejčastější příčinou smrti

- **kombinované zdůvodnění**

častá souvislost s depresí - kritický počet sebevražd dětí (v ČR k největším na světě)

2. Historie sebevraždy

- **Křesťanství**

projev odporu proti božímu přikázání – zbavuje člověka možnosti pokání - ovlivnění práva (vybírání pokuty z majetku sebevrahů do 60.let v UK)

- **Filozofie**

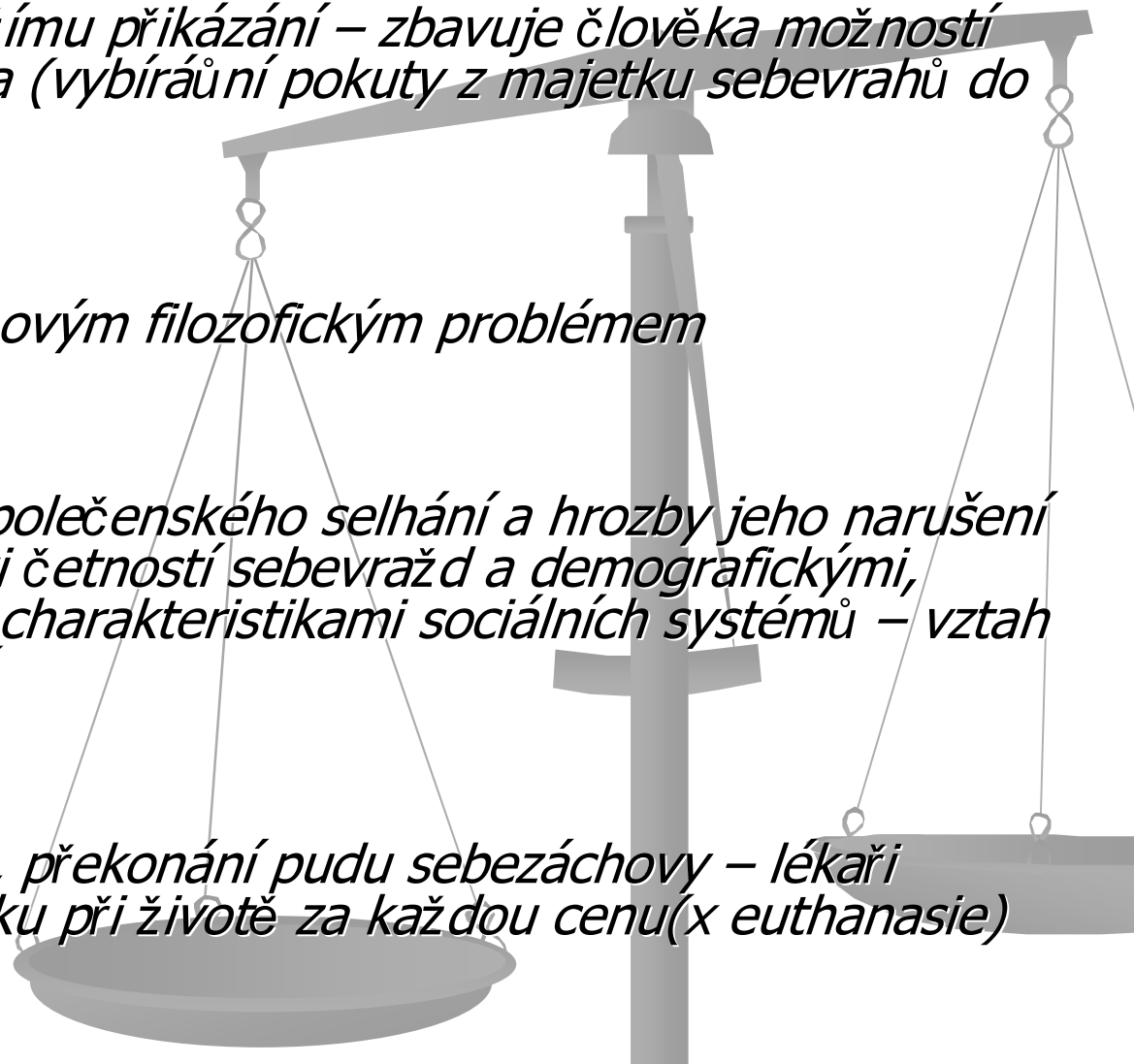
zda život stojí za to klíčovým filozofickým problémem

- **Sociologie**

sociální jev projevem společenského selhání a hrozby jeho narušení - objasnění vztahu mezi četností sebevražd a demografickými, ekonomickými a jinými charakteristikami sociálních systémů – vztah k anomii a náboženství

- **Psychiatrie**

projev psychopatologie, překonání pudu sebezáchovy – lékaři udržet tělesnou schránku při životě za každou cenu (x euthanasie)

Dostupné studie o sebevraždě

- **19. století**
sociologové

Émil Durkheim - La Suicide (1897)

Tomáš G. Masaryk - Sebevražda hromadným jevem společenským (1881; 1904; 1926)

- **20. století**
psychiatři, monitorování statistickými ústavy

- **Současnost**

lékařské studie

J. Koutek, J. Kocourková - Sebevražedné chování (2003)

Brian Pollard - Eutanazie - ano či ne?

psychologické studie

Josef Viewegh - Sebevražda a literatura (1996)

James Hillman - Duše a sebevražda (1997).

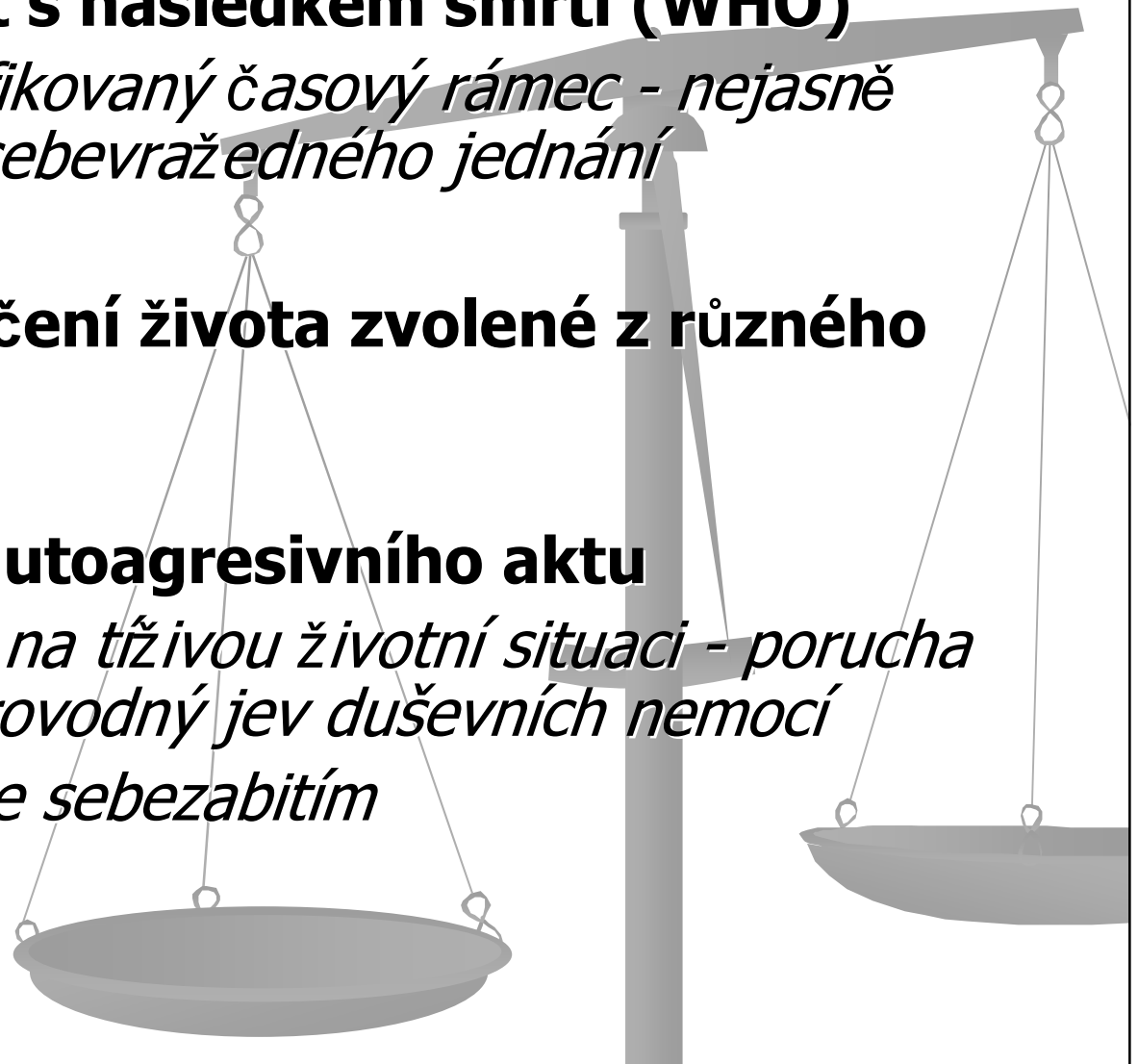
populární literatura

Martin Monestier - Dějiny sebevražd

Libor Budinský - Sebevraždy slavných.

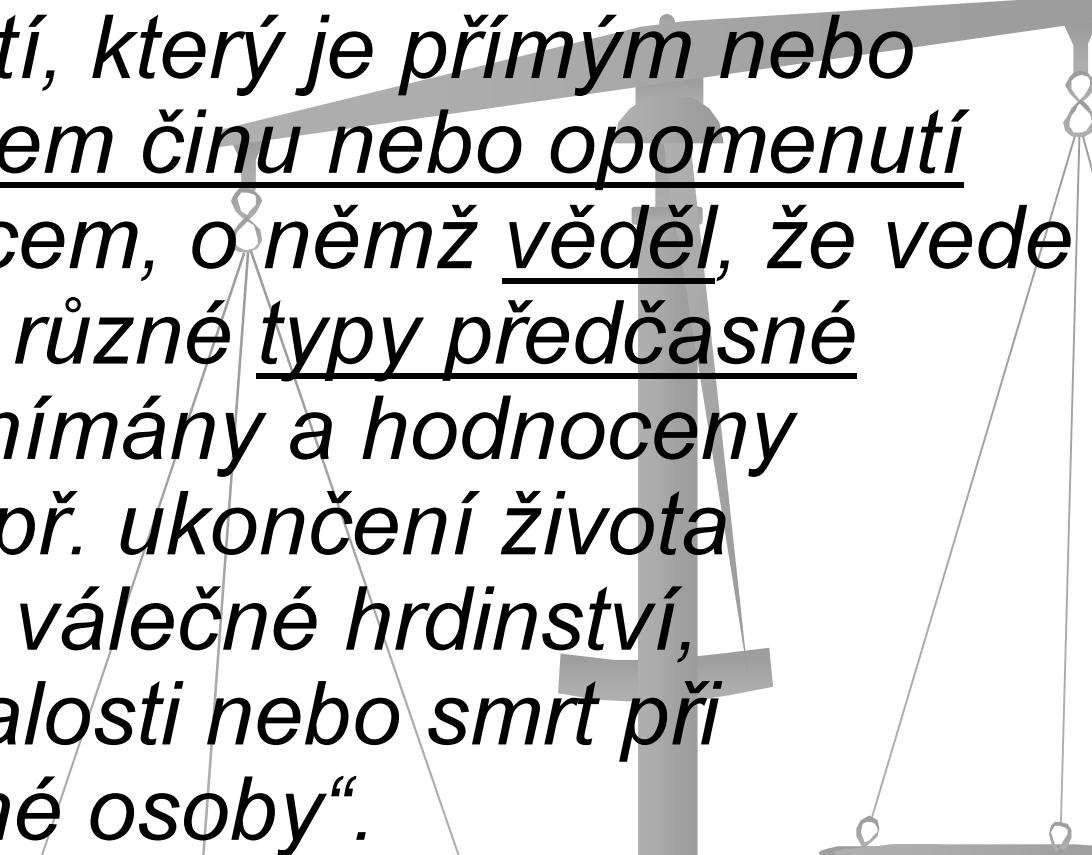
3. Vymezení pojmu „sebevražda“ a souvisejících pojmů

- 1. sebevražedný akt s následkem smrti (WHO)**
*nevýhody: nespecifikovaný časový rámec - nejasně
definovaný záměr sebevražedného jednání*
- 2. dobrovolné ukončení života zvolené z různého
důvodu (motivů)**
- 3. extrémní forma autoagresivního aktu**
*afektogenní reakce na těžkou životní situaci - porucha
sebezáchovy - doprovodný jev duševních nemocí
nevýhoda: splývá se sebezabitím*

**Durkheim, E. (1897; 1968).
*Suicide, London: Routledge and Kegan Paul, p.44***

„každý případ úmrtí, který je přímým nebo nepřímým výsledkem činu nebo opomenutí spáchaného jedincem, o němž věděl, že vede ke smrti. Zahrnuje různé typy předčasné smrti, které jsou vnímány a hodnoceny odlišně, jako je např. ukončení života z nešťastné lásky, válečné hrdinství, sebezabití z nedbalosti nebo smrt při záchraně života jiné osoby“.

Masaryk, T.G. (1930).

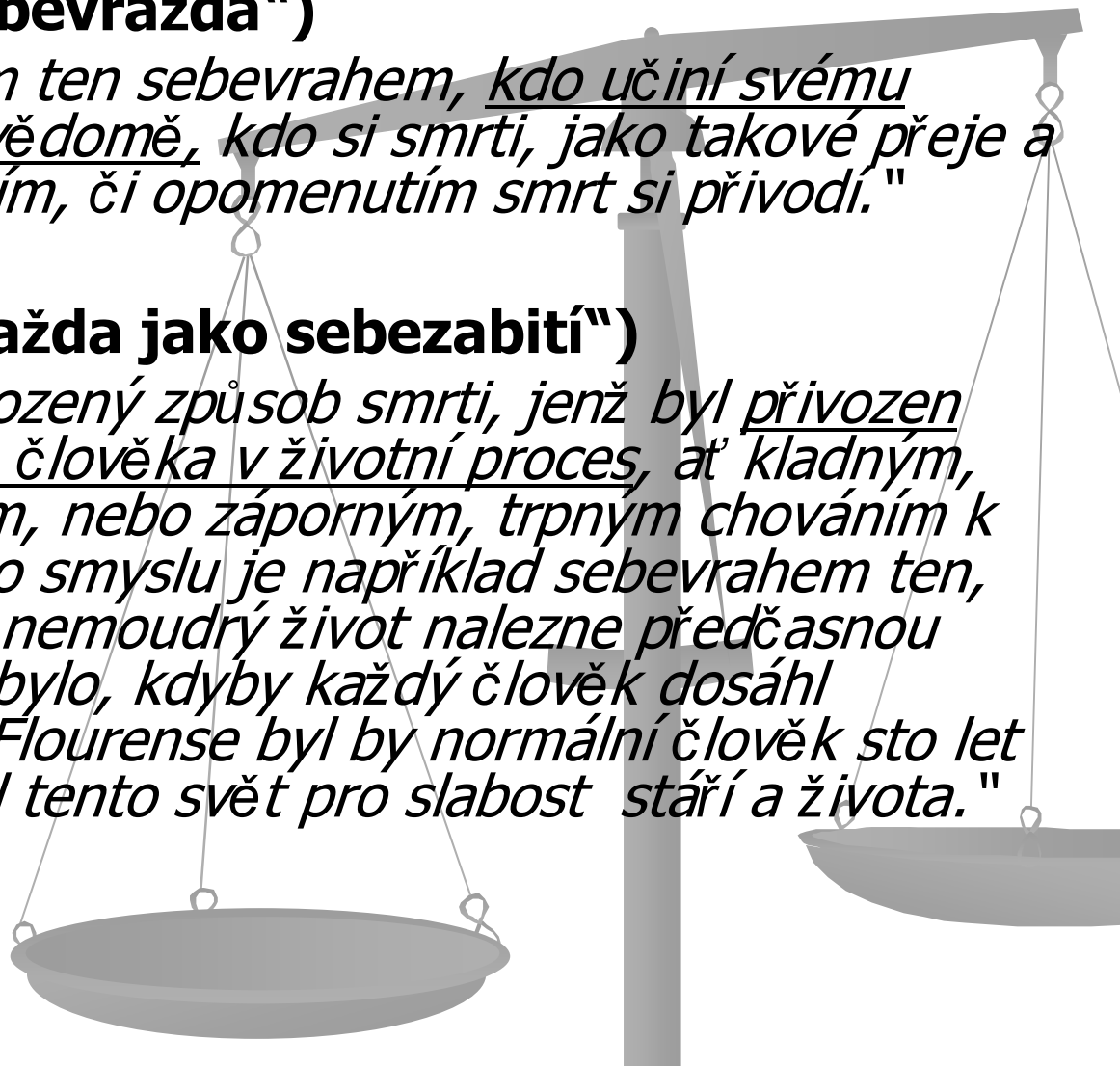
***Sebevražda hromadným jevem společenským moderní
osvěty, Praha: ČIN, s.2***

užší definice („jako sebevražda“)

„V užším smyslu je jenom ten sebevrahem, kdo učiní svému životu konec úmyslně a vědomě, kdo si smrti, jako takové přeje a je si jist, že svým jednáním, či opomenutím smrt si přivodí.“

širší definice („sebevražda jako sebezabití“)

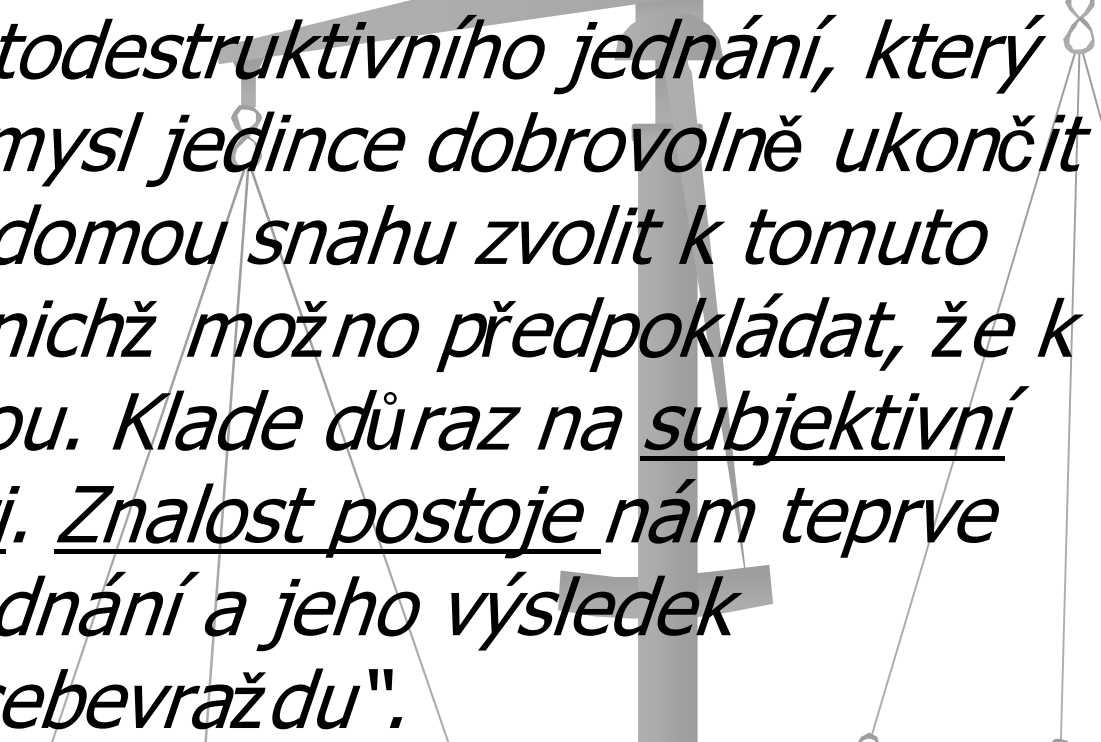
„...rozumí se jí ten nepřirozený způsob smrti, jenž byl přivozen neúmyslným vsahováním člověka v životní proces, ať kladným, činným vlastním jednáním, nebo záporným, trpným chováním k nebezpečí života. V tomto smyslu je například sebevrahem ten, kdo pro nemravný, nebo nemoudrý život nalezne předčasnou smrt, neboť normální by bylo, kdyby každý člověk dosáhl stařeckého věku - podle Flourense byl by normální člověk sto let stár - a pak teprv opustil tento svět pro slabost stáří a života.“

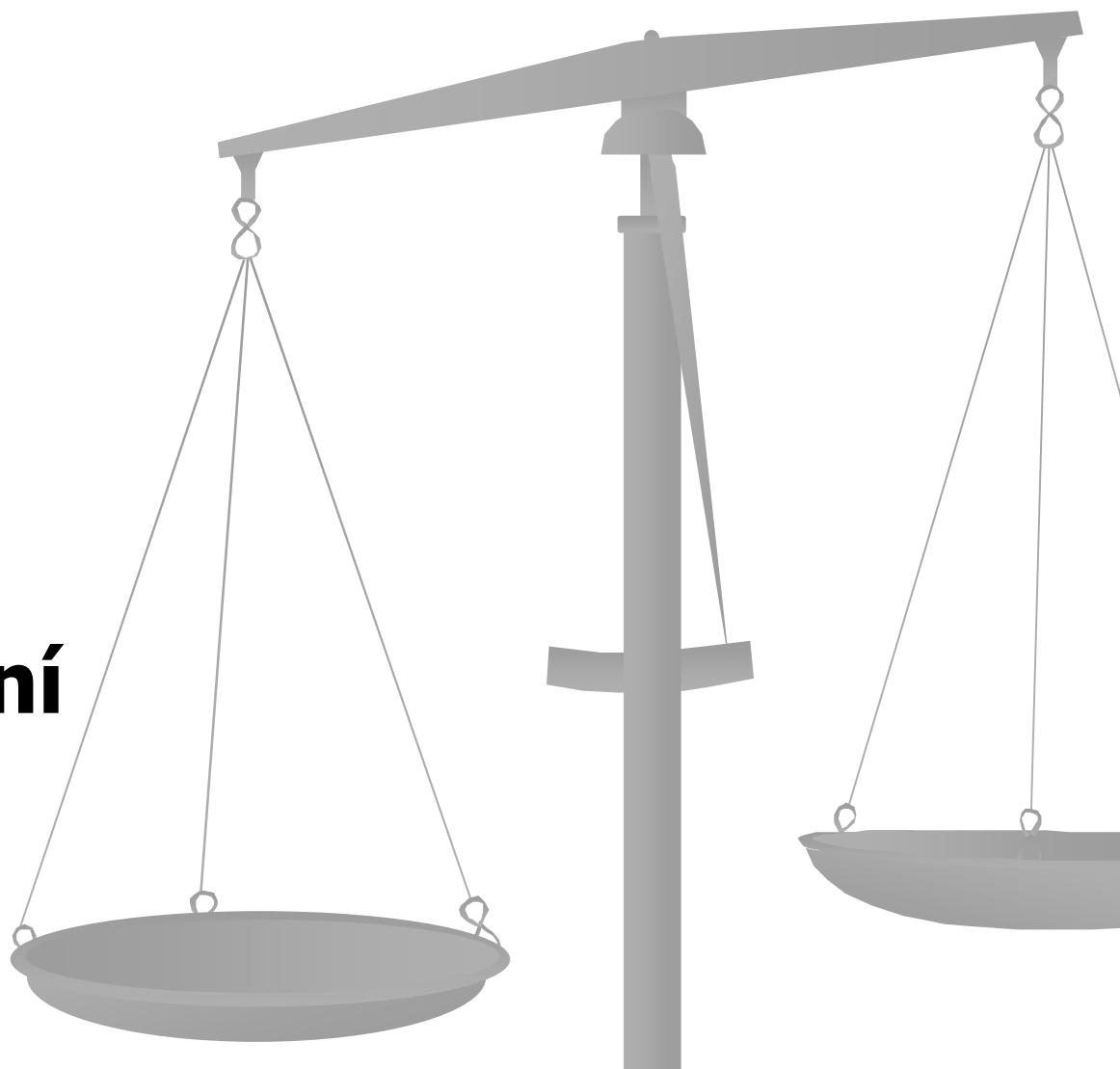
Viewegh, J. (1996).

„...takový způsob autodestruktivního jednání, který zřetelně vyjadřuje úmysl jedince dobrovolně ukončit vlastní život a cílevědomou snahu zvolit k tomuto účelu prostředky, u nichž možno předpokládat, že k zániku života povedou. Klade důraz na subjektivní postoj k vlastní smrti. Znalost postoje nám teprve umožňuje označit jednání a jeho výsledek (provedený čin) za sebevraždu“.

Pojmy souvjející se sebevraždou

- **s. chování**
- **s. jednání**
- **s. myšlenky**
- **s. pokus**
- **sebezabití**
- **sebeobětování**

4. Formy/typy sebevražd

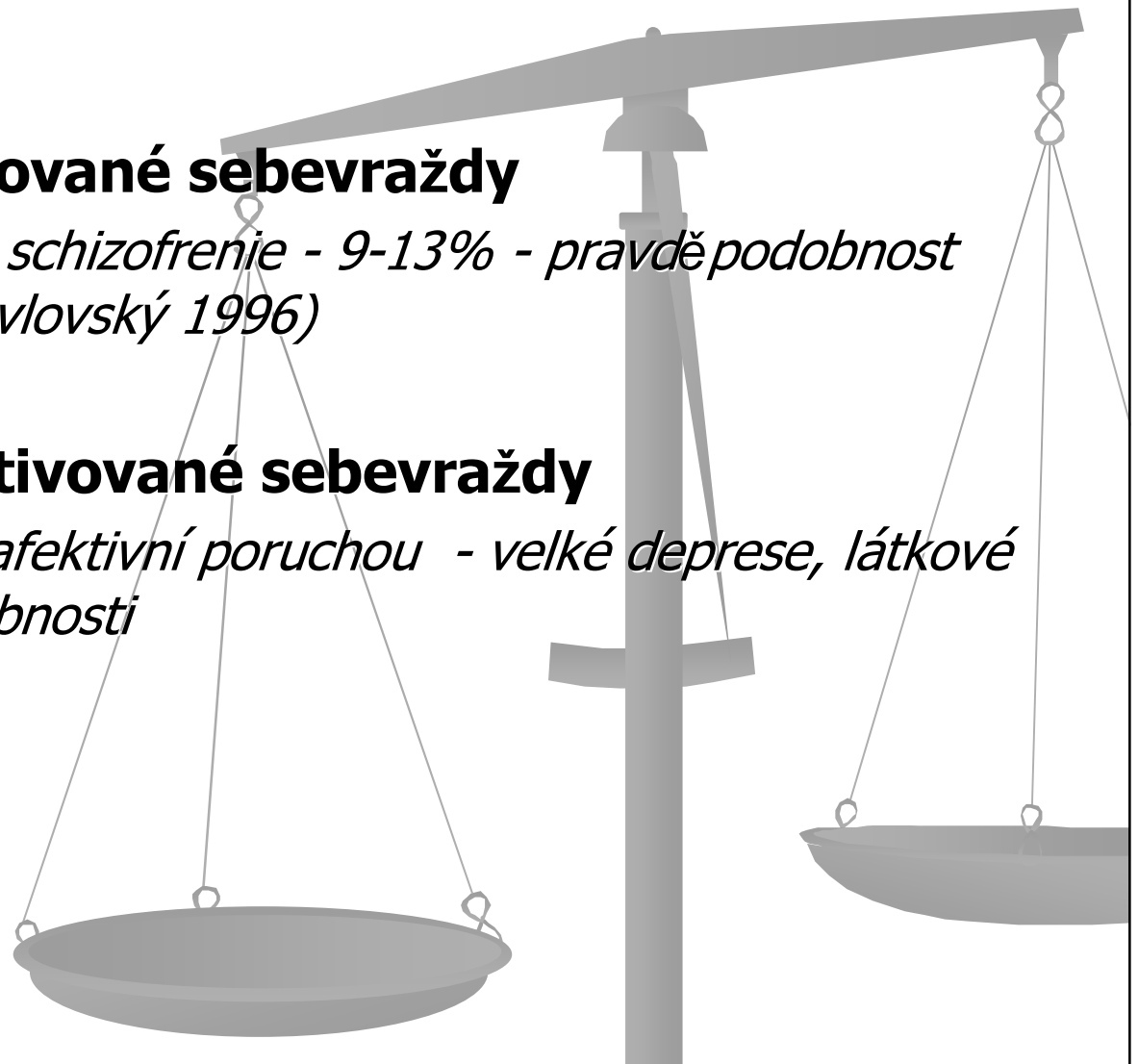
- A. Dle normality osobnosti suicidanta

1. **psychoticky motivované sebevraždy**

v prvních deseti letech schizofrenie - 9-13% - pravděpodobnost opakování až 60% (Pavlovský 1996)

2. **nepsychoticky motivované sebevraždy**

70 - 80 % způsobeno afektivní poruchou - velké deprese, látkové závislosti, poruchy osobnosti

- B. Ostatní formy

- **Bilanční (biická) sebevražda**
- racionálního jednání, únikové reakce
- **Zkratkovité sebevražedné jednání**
- jednání v afektu – bez schopnosti najít jiné řešení v danou chvíli
- **Účelové suicidální jednání (demonstrativní s., sebevražedný tentamen)**
- pokus, který má funkci apelu - volání o pomoc
- **Sebevražedná dohoda**
– dohoda dvou či více lidí - hromadné sebevraždy náboženských sekt

- **Drasticky provedené sebevraždy**

- často *psychotická forma*

- **Inspirovaná sebevražda**

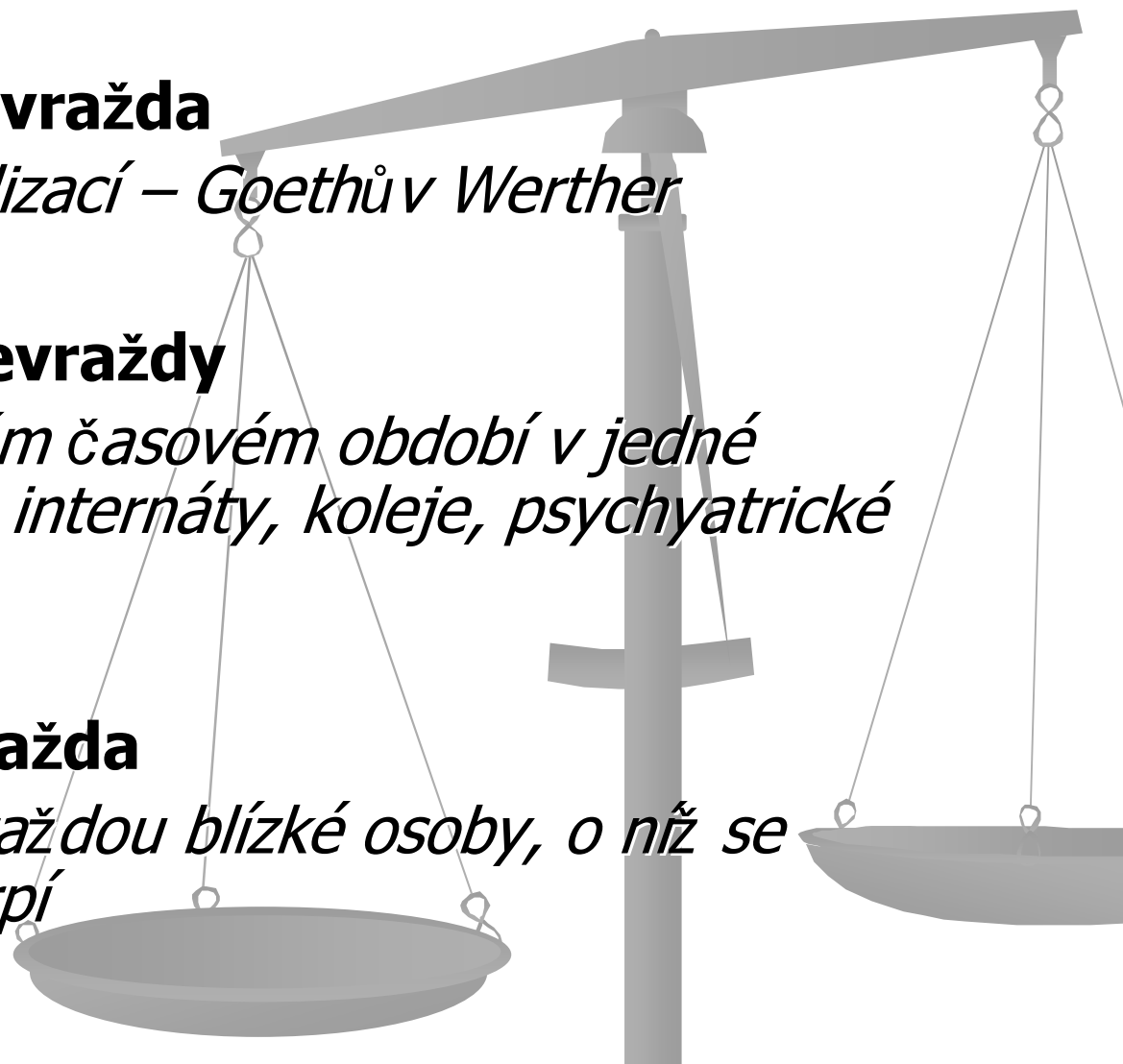
- *ovlivněna medializací – Goethův Werther*

- **Kumulované sebevraždy**

- *v relativně krátkém časovém období v jedné komunitě: kasárny, internáty, koleje, psychiatrické léčebny, vězení*

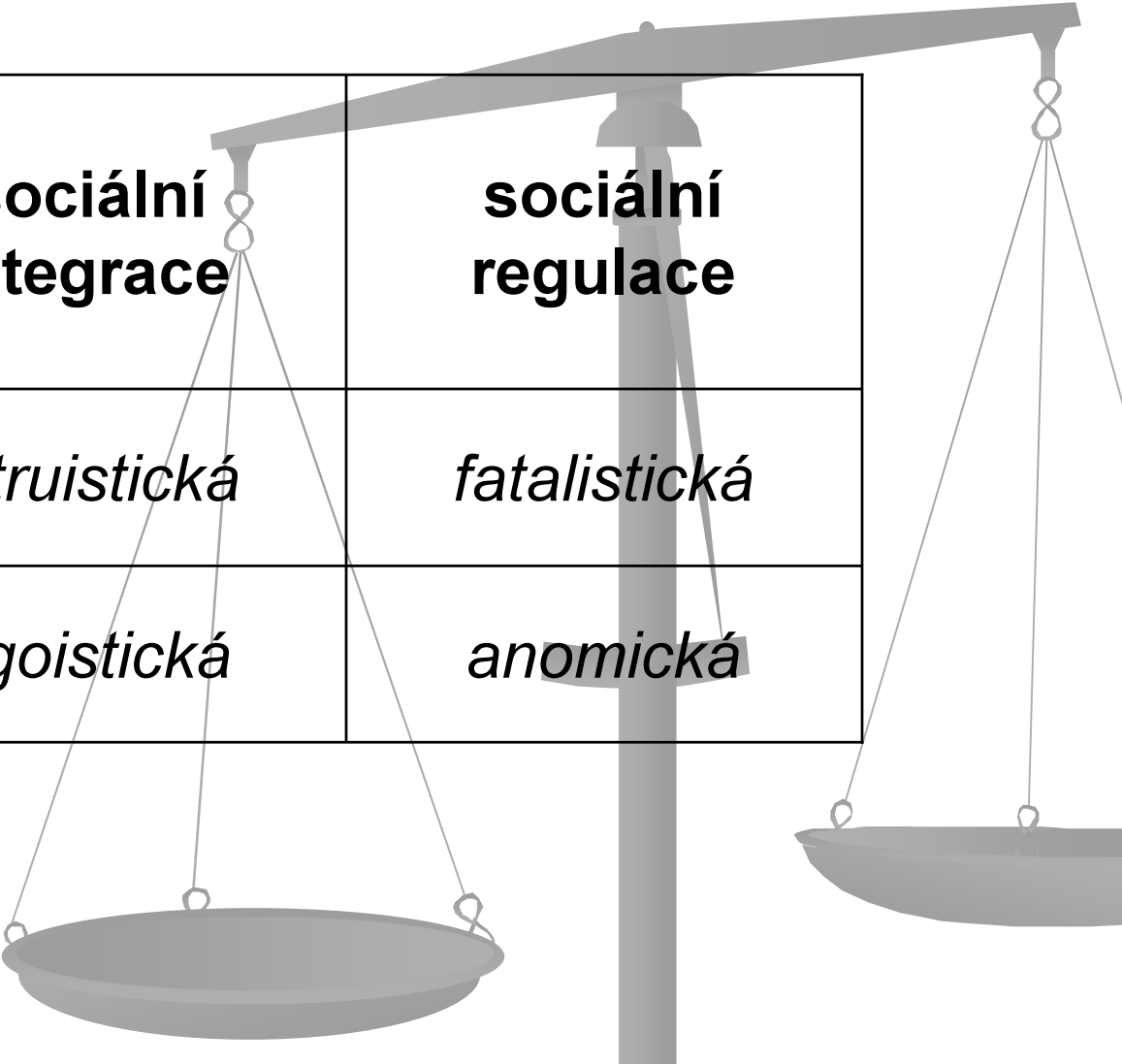
- **Rozšířená sebevražda**

- *spojení se sebevraždou blízké osoby, o níž se domnívá, že také trpí*

- C. TYPY SEBEVRAŽD PODLE E. DURKHEIMA

(dle síly sociální regulace a síly skupinové koheze)

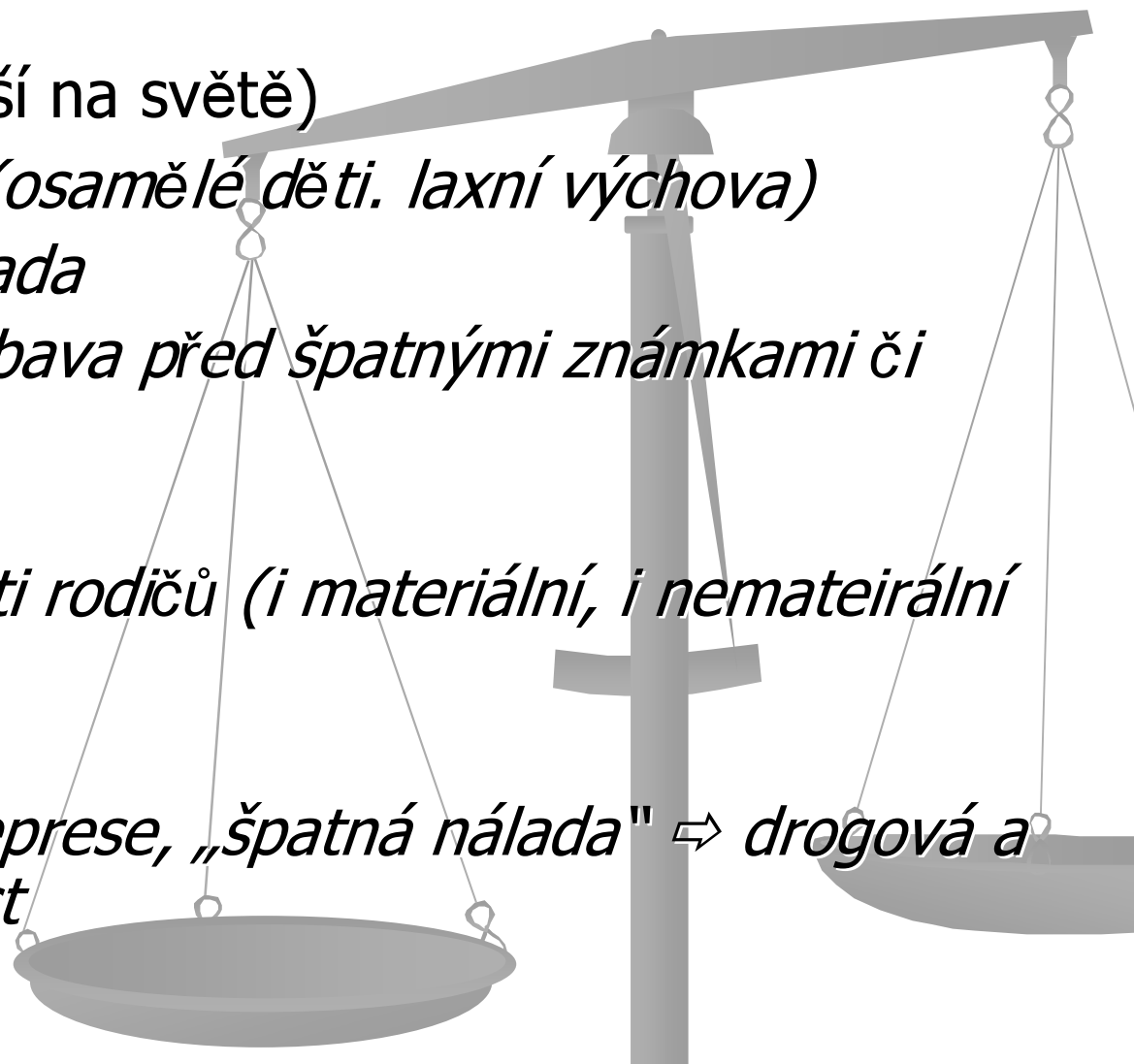
	sociální integrace	sociální regulace
příliš silná	<i>altruistická</i>	<i>fatalistická</i>
příliš slabá	<i>egoistická</i>	<i>anomická</i>

5. Příčiny (motivy) sebevražedného jednání a rizikové faktory

u dětí (v ČR nejvyšší na světě)

- *rodinné problémy (osamělé děti. laxní výchova)*
- *nemoc a tělesná vada*
- *školní problémy (obava před špatnými známkami či šikana)*
- *erotické důvody*
- *vynucení pozornosti rodičů (i materiální, i nemateriální povahy)*

⇒ *Sociální izolace* ⇒ *deprese, „špatná nálada“* ⇒ *drogová a alkoholová závislost*

u mladistvých (po úrazech 2-3 nejčastější úmrtí studentů)

- *nové problémy (daleko od domova)*
- *snaha vyniknout ve studiu a zaměstnání*
- *osamocení, strach z navazování nových vztahů*
- *Nerozhodnot ve volbě kariéry*
- *zdravotní problémy*

⇒ *Sociální izolace ⇒ deprese, „špatná nálada“ ⇒ drogová a alkoholová závislost*

u dospělých

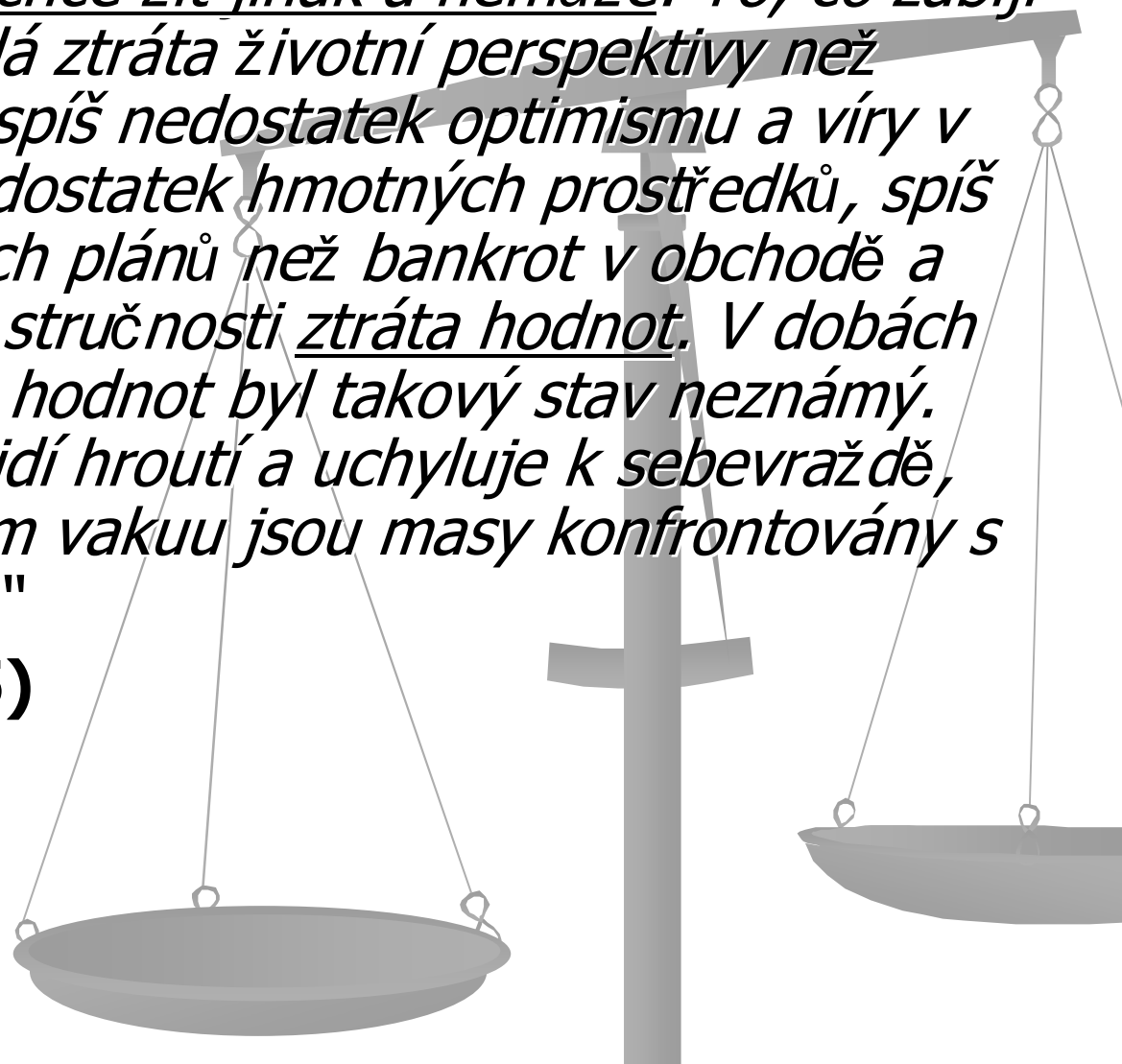
- *konflikty v povolání*
- *ekonomické problémy*
- *strach před trestem*
- *mezilidské vztahy, přátelství, láska, manželství (u žen)*

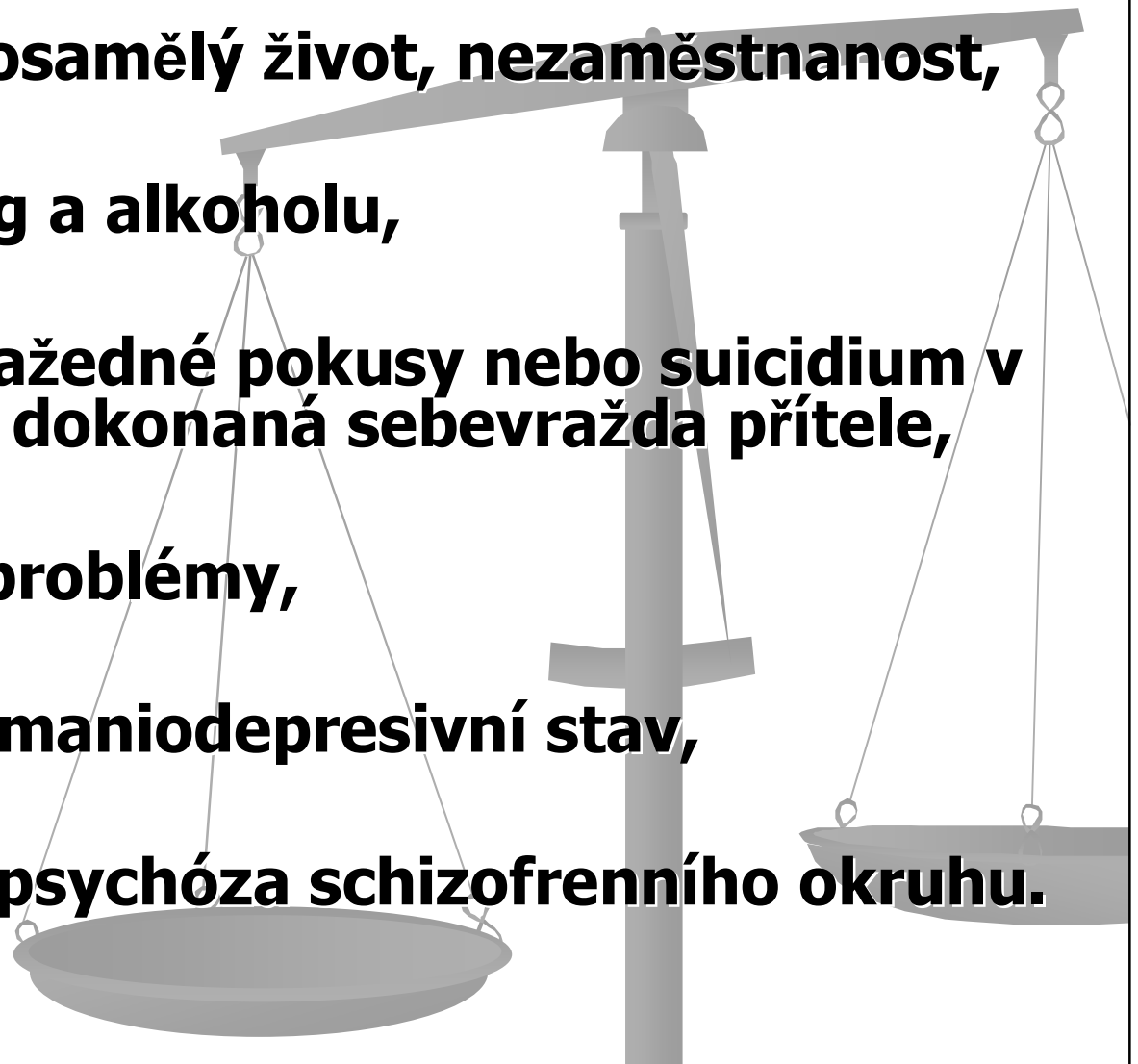
„Dnes převládá názor, že se člověk nezabíjí proto, aby nežil, ale proto, že chce žít jinak a nemůže. To, co zabíjí člověka je spíš náhlá ztráta životní perspektivy než ztráta zaměstnání, spíš nedostatek optimismu a víry v budoucnost než nedostatek hmotných prostředků, spíš bankrot celoživotních plánů než bankrot v obchodě a podnikání. Tedy ve stručnosti ztráta hodnot. V dobách silných kolektivních hodnot byl takový stav neznámý. Dnes se stále více lidí hroutí a uchyluje k sebevraždě, neboť v hodnotovém vakuu jsou masy konfrontovány s vlastní bezradností.“

(Rollo: 1993, 175)

Rizikové faktory (Knopová, D. a kol. 1997; Pavlů 1998).

- **mužské pohlaví, osamělý život, nezaměstnanost,**
- **časté užívání drog a alkoholu,**
- **předchozí sebevražedné pokusy nebo suicidium v rodinné historii a dokonaná sebevražda přítele,**
- **lidé s rodinnými problémy,**
- **depresivní, nebo maniodepresivní stav,**
- **diagnostikovaná psychóza schizofrenního okruhu.**

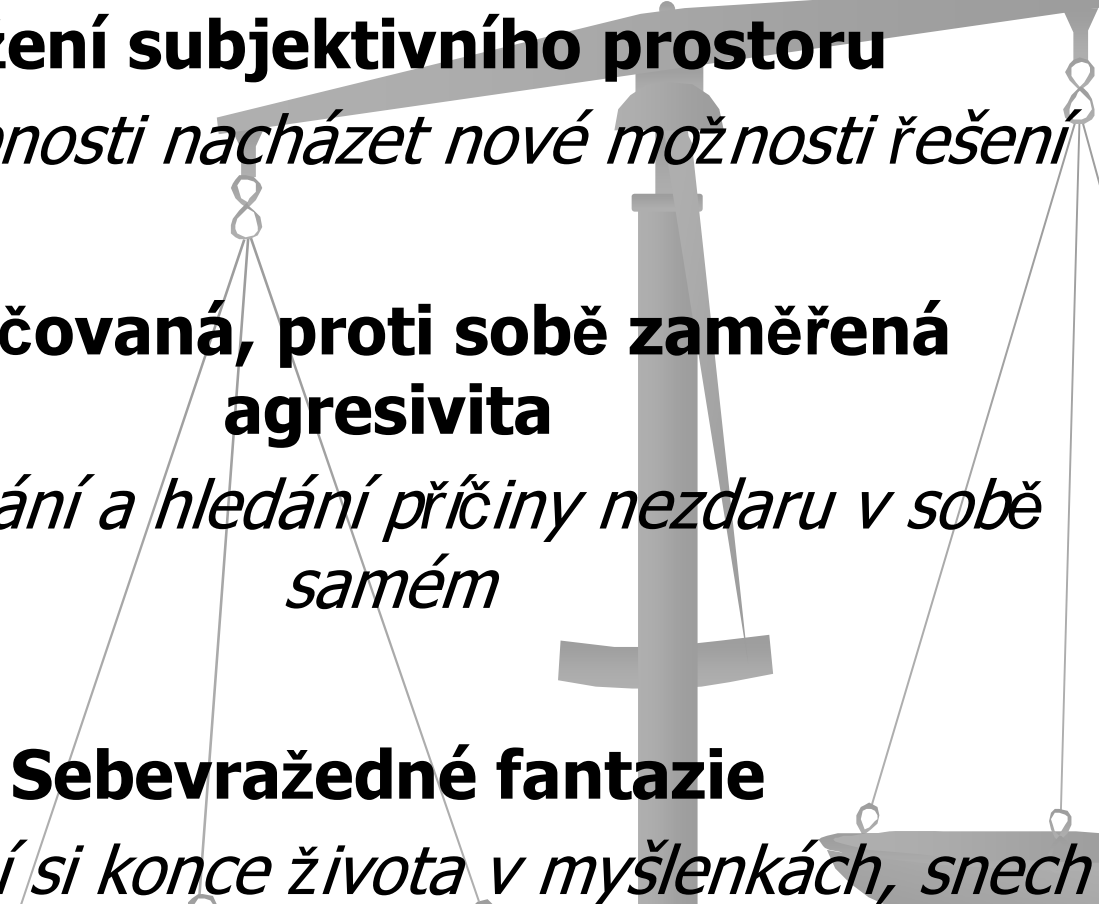
Jaké osoby jsou ohrožené?

- **mladé těhotné dívky,**
- **děti které utekly z domova,**
- **opuštění staří lidé**

6. Identifikace sebevražedných úmyslů

- „presuicidální syndrom“ (E. Ringel)

-
- 1. Zúžení subjektivního prostoru**
    - *snížení schopnosti nacházet nové možnosti řešení*
  - 2. Potlačovaná, proti sobě zaměřená agresivita**
    - *sebeobviňování a hledání příčiny nezdaru v sobě samém*
  - 3. Sebevražedné fantazie**
    - *představování si konce života v myšlenkách, snech*

7. Statistický výskyt sebevraždy v ČR a ve světě – zdroje dat

1. **Český statistický úřad (ČSÚ)**
*st. výkaz 40 – Demografie, sekce 4012-01
„Sebevraždy 1996-2000“ - vyplňují matriky
(„List o prohlídce mrtvého“)*
  2. **Ústav zdravotnických informací
a statistiky ČR (UZIS)**
*zdr. statistika „Sebevraždy“, - zaznamenány
pouze případy sebevražd hlášené příslušným
psychiatrickým pracovištěm*
  3. **Kapesní ročenka kriminalistiky (KRK)**
- Policii nahlášené případy
-

Sebevražednost ve světě

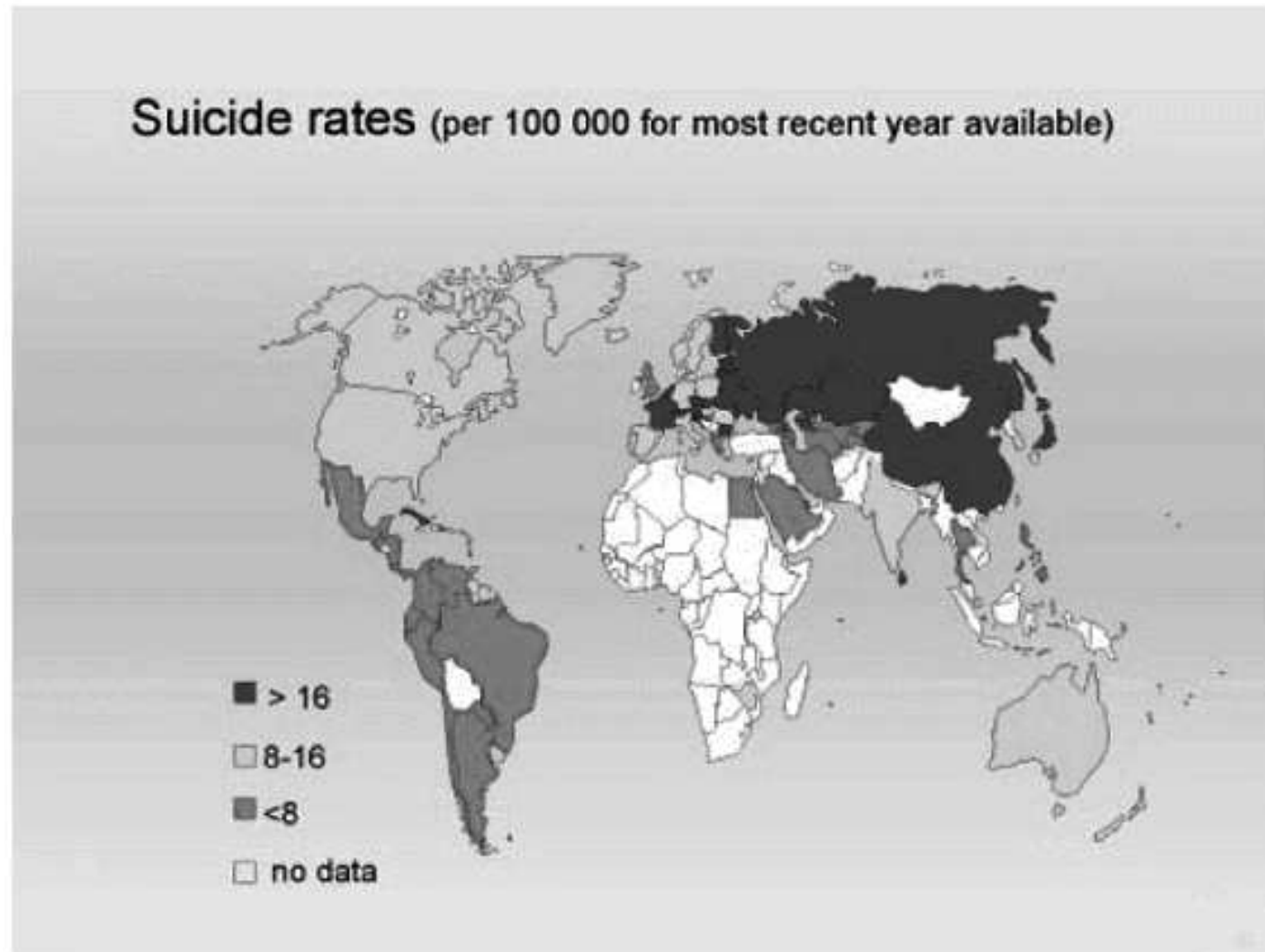
- v Evropě v rozmezí 15-20 na 100 000 obyvatel (WHO)

(v ČR do 20 osob na 100 000 obyvatel (Hoeschel, 2002))

- země s vysokou sebevražedností 25+ (Maďarsko, Rakousko, skandinávské země a Švýcarsko)
- země s nízkou sebevražedností -10 (Itálie, Irsko, Egypt a Španělsko)

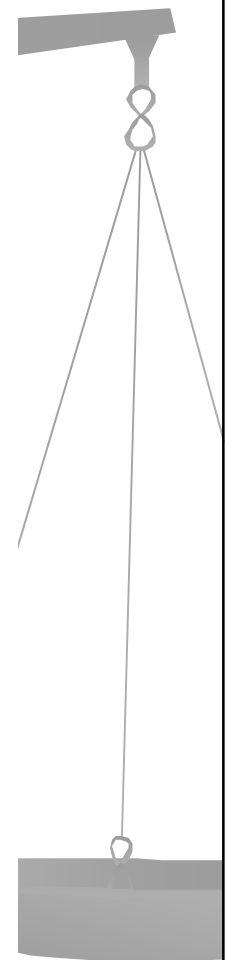
A world view of suicide

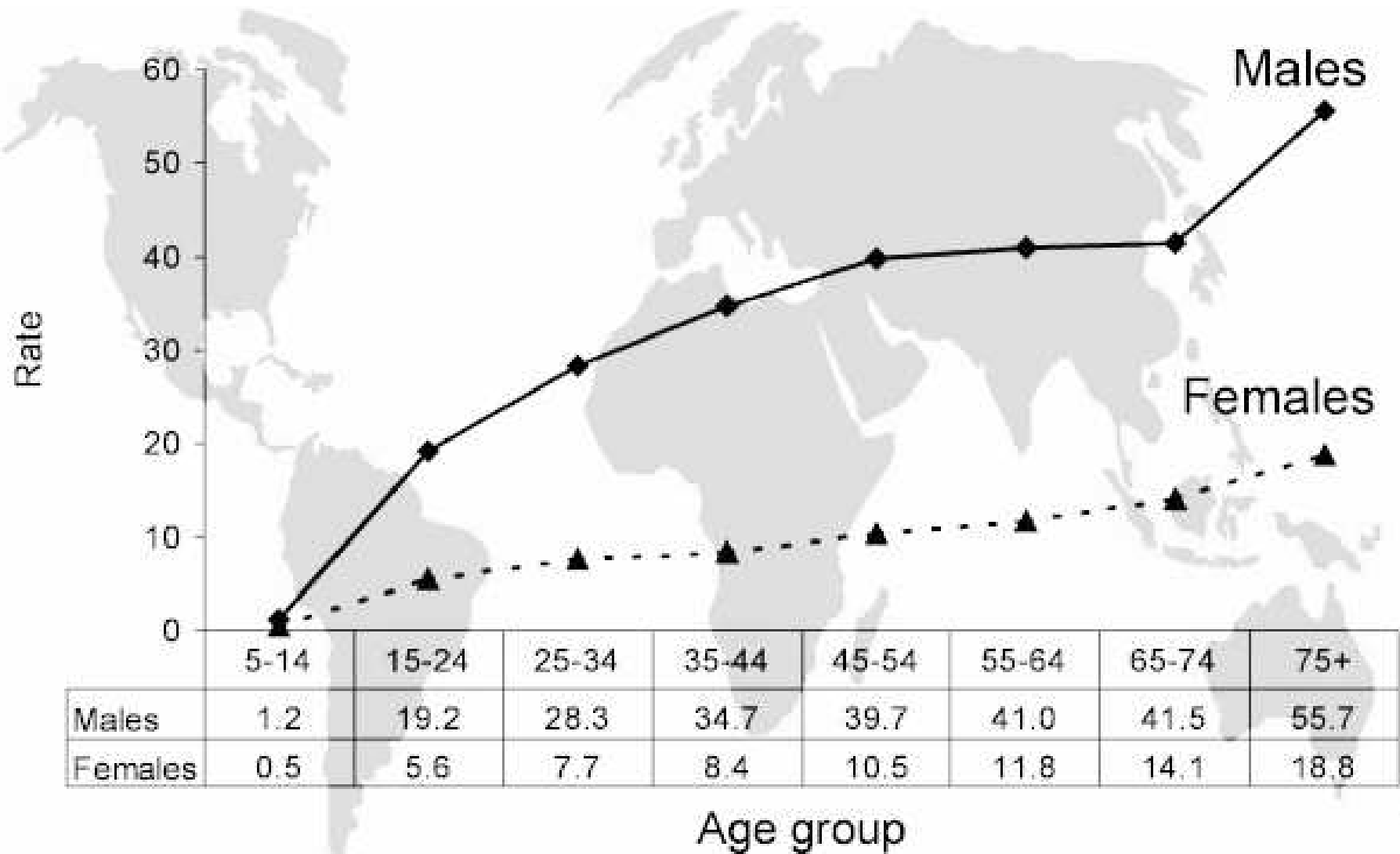

Source: WHO

Data on suicides from different countries and over different time periods must be compared carefully, says Dr José Bertolote, who is responsible for WHO's global initiative on suicide prevention. In the 1950s, just 21 countries reported to WHO; now more than 100 do, but there are still many gaps. In some countries, such as India, suicide is illegal and this is bound to affect the certification of deaths, possibly driving official figures downward.

Equally, it is unwise, say researchers, to assume that general trends apply everywhere. Most countries report at least three times as many suicides in men as in women, but China — with the largest number of suicides anywhere — bucks that trend, with female suicides significantly outnumbering those of males. Nor are the trends uniform: overall suicide rates have stabilized or begun to fall since 1995 in some countries, including China and the Russian Federation. But in several countries, an apparently stable overall rate has disguised upward trends in one age-group or sex, compensated by a downward trend in another.

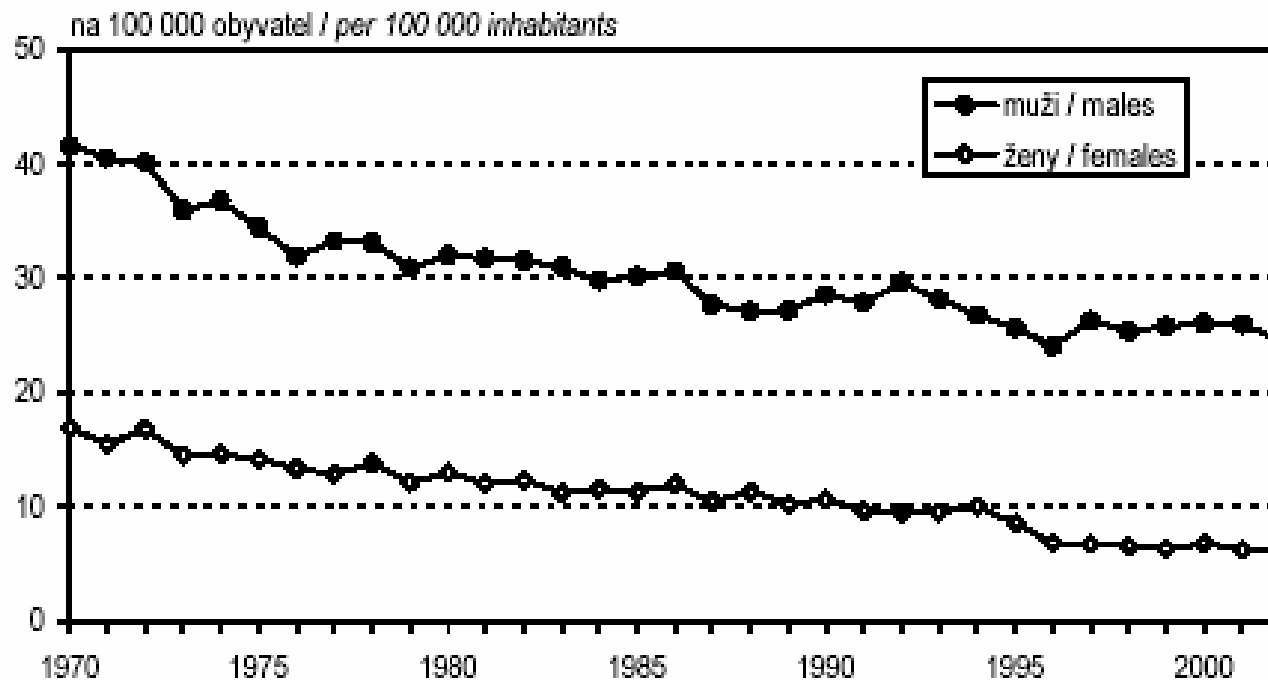

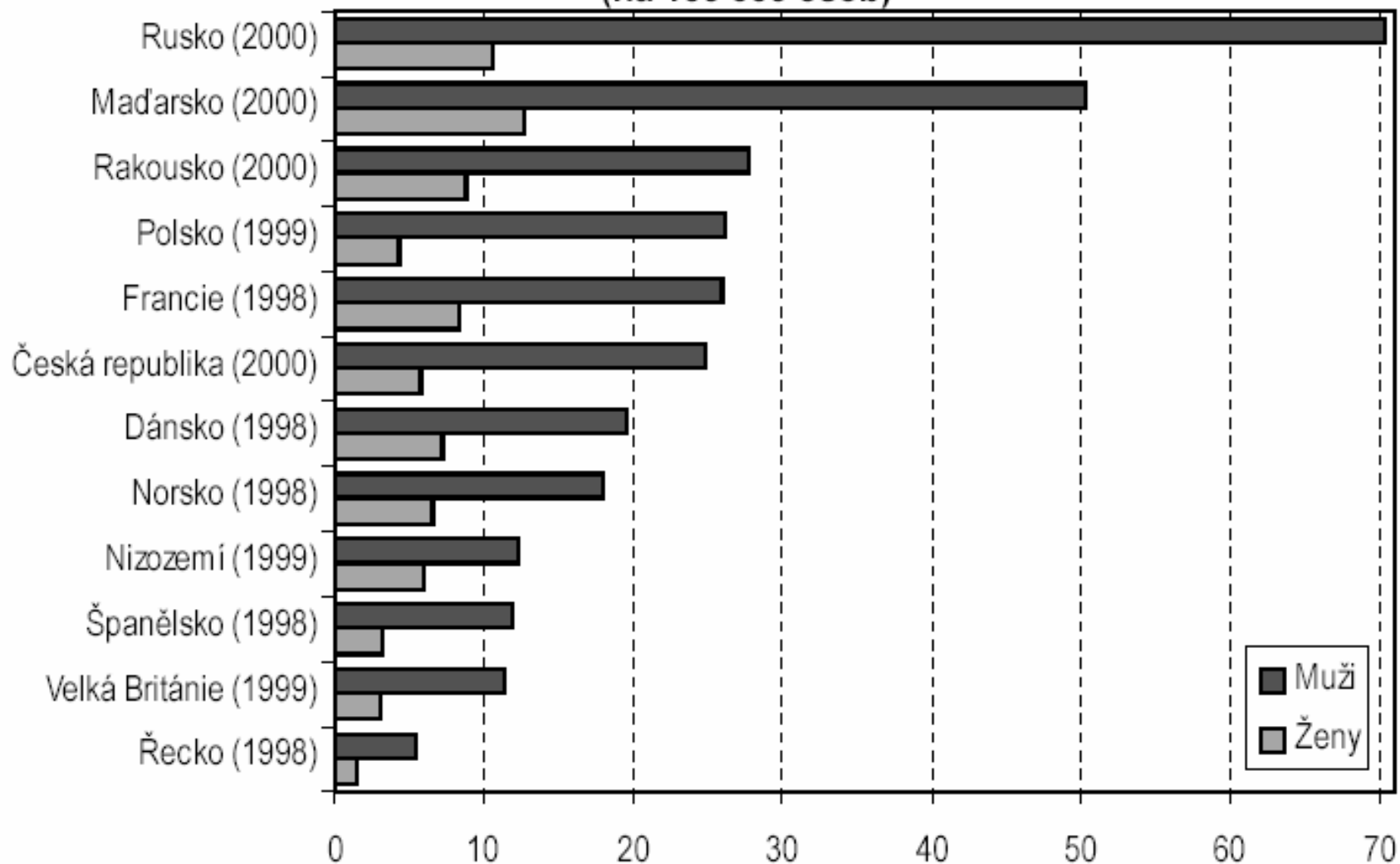
Sebevražednost v ČR

- ČR patří – i přes trvalý pokles od 70. let - mezi země s nejvyšším výskytem sebevražd na světě

1. Vývoj počtu sebevražd na 100 000 obyvatel (ČSÚ)
Trend of number of suicides per 100 000 inhabitants (CSO)

Počet sebevražd ve vybraných evropských zemích (na 100 000 osob)

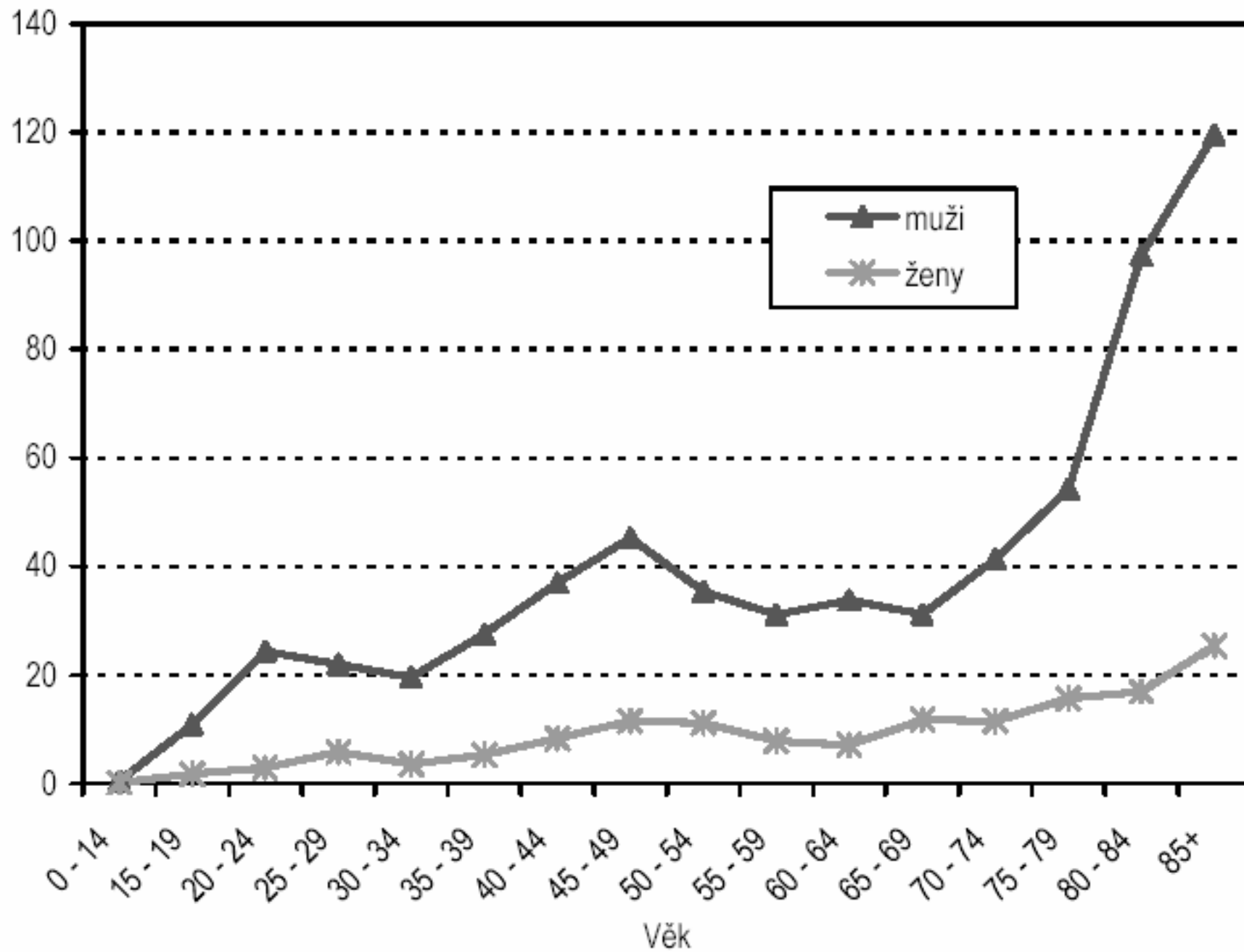
Zdroj: WHO

Zkoumané faktory v ČR

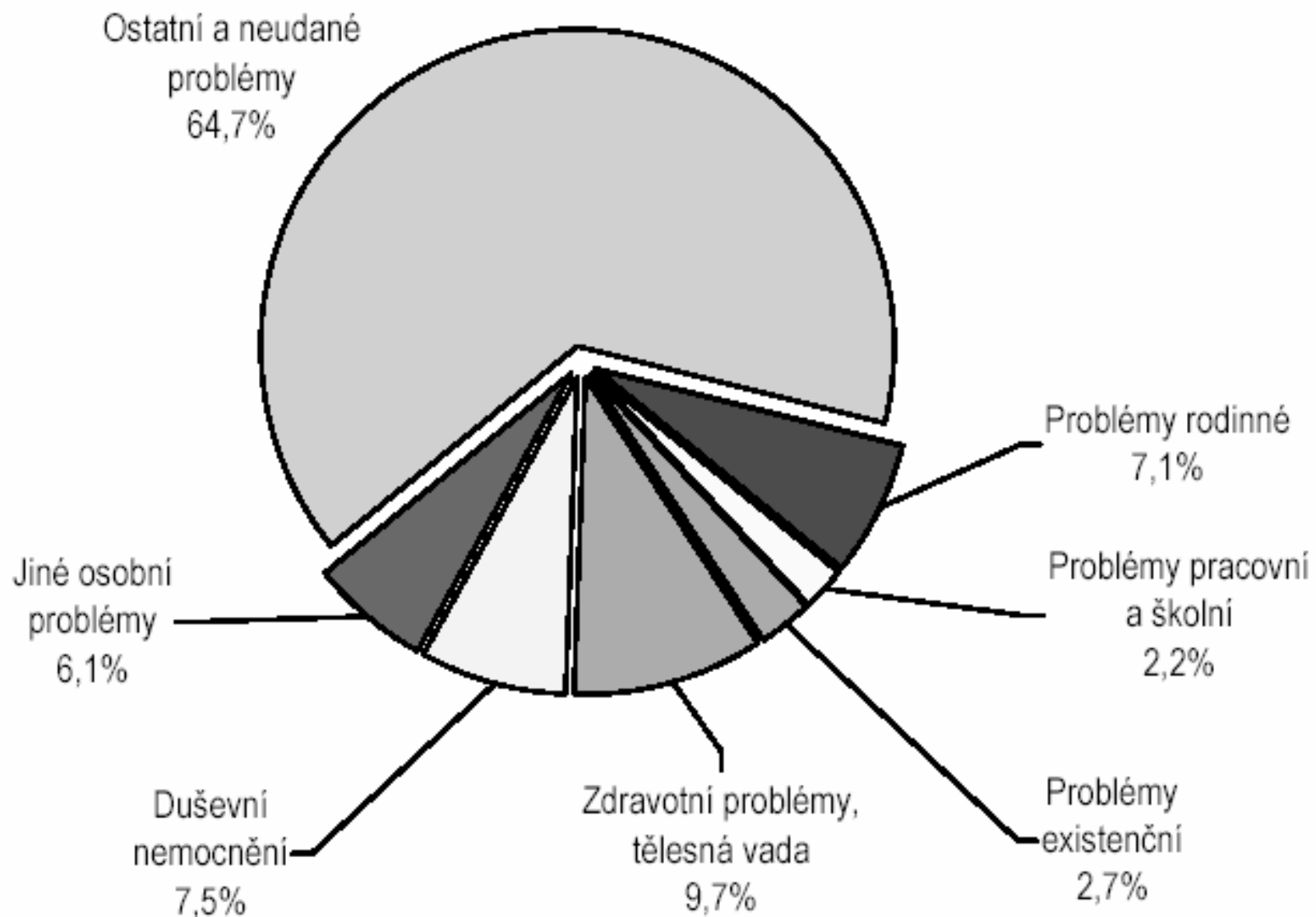
- pohlaví
- způsob provedení
- motiv
- věk
- vzdělání
- rodinný stav
- postavení v zaměstnání
- časové a geografické rozvrstvení

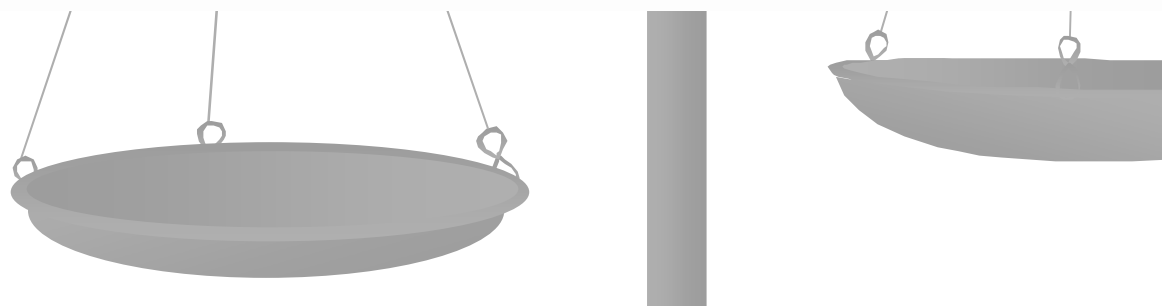
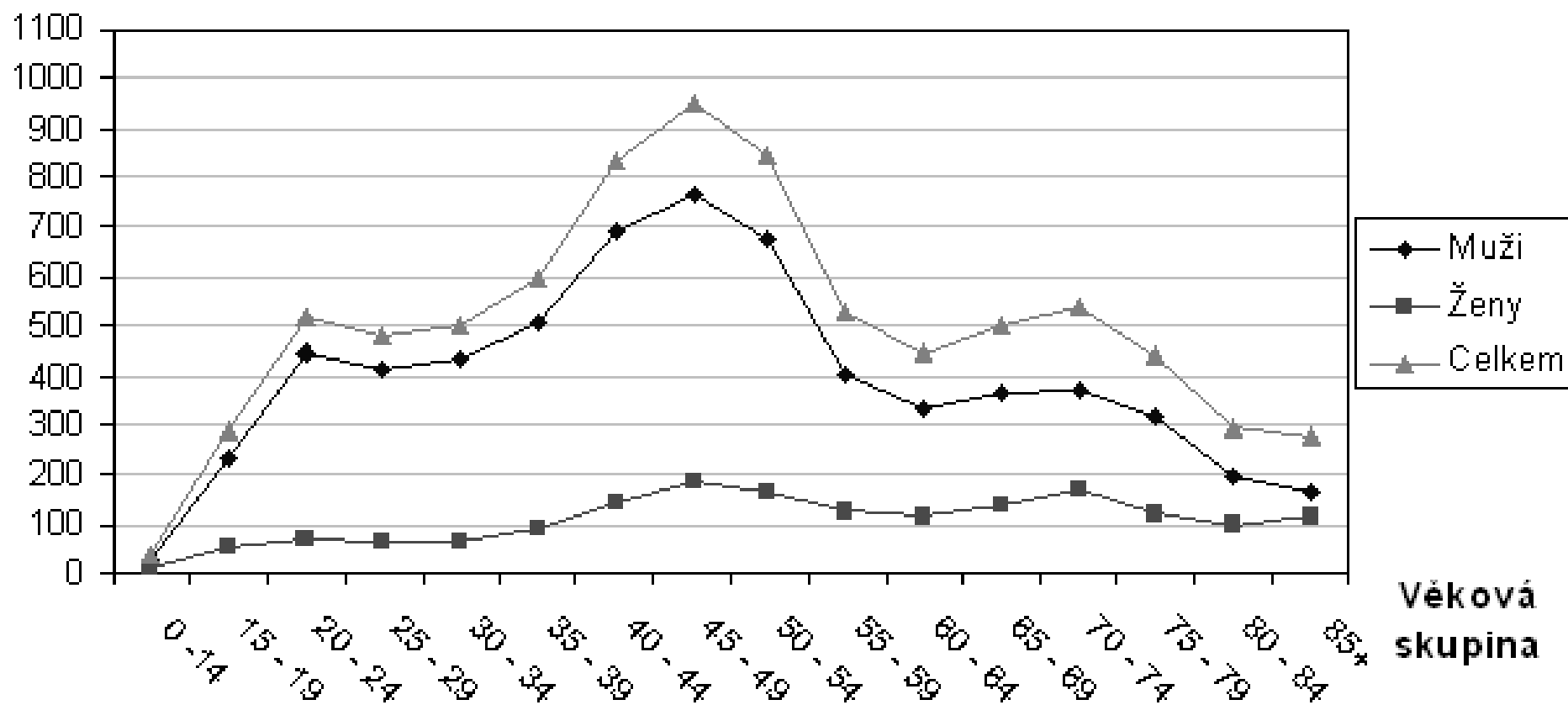
Sebevraždy na 100 000 obyvatel podle věku a pohlaví

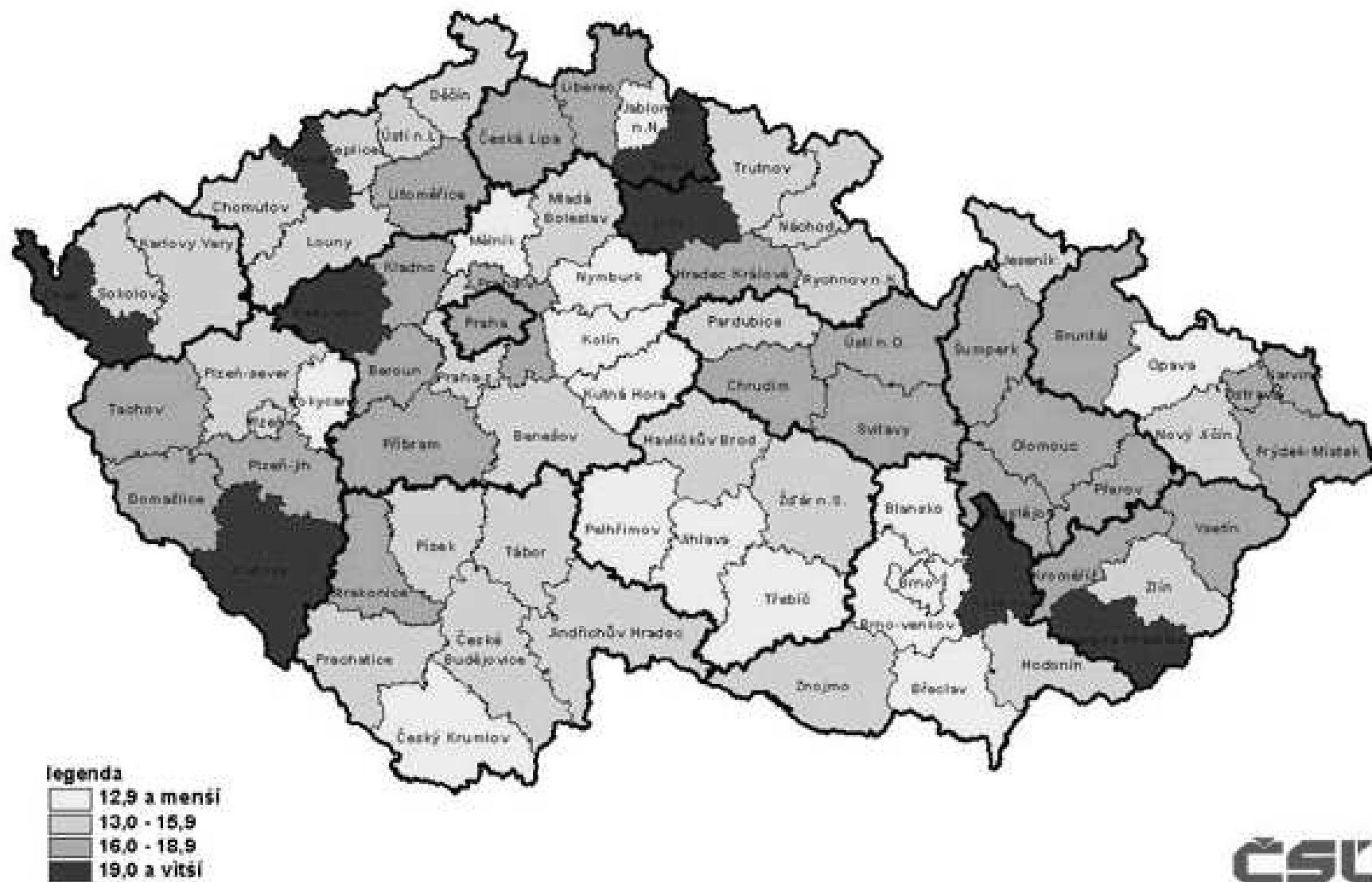
Struktura sebevražd podle motivu v roce 2001

Počet sebevražd podle věku za období 1996 - 2000

Sebevraždy celkem na 100 tis. obyvatel (průměr za roky 1996 - 2000)

8. Prevence sebevražděného jednní

první pomoc

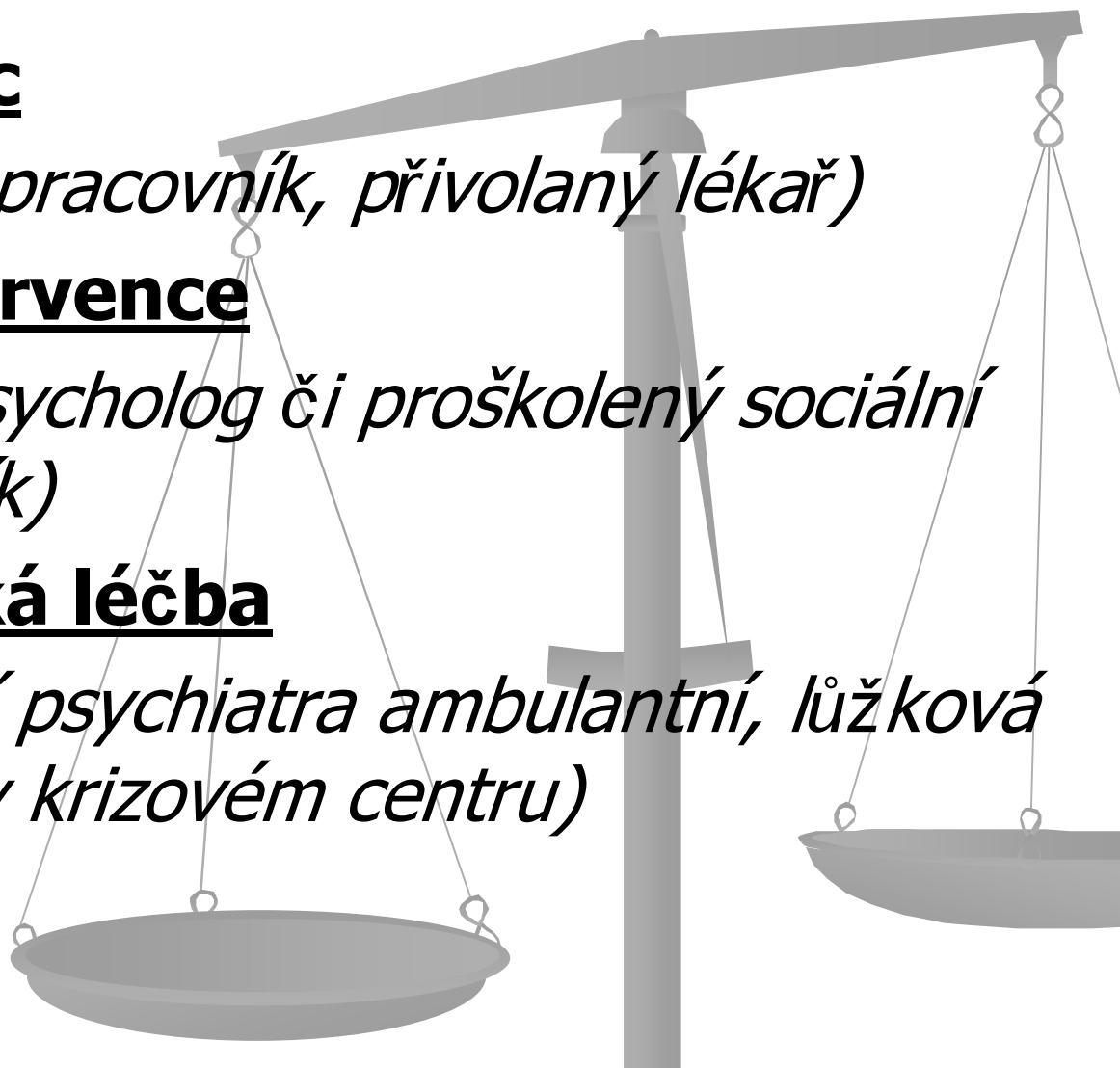
(blízký, spolupracovník, přivolaný lékař)

krizová intervence

(psychiatr, psycholog či proškolený sociální pracovník)

systematická léčba

(z rozhodnutí psychiatra ambulantní, lůžková péče či v krizovém centru)

Alternativní řešení – holotropní dýchání (Grof 1993)

- Modifikovaná technika využívaná archaickými kulturami a primitivními národy (kombinují dýchání s používáním psychedelik)
- Techniky: práce s tělem, poslouchání speciální hudby a řízené hyperventilace umožňující dosáhnout stavu, kdy jsou ventilovány negativní prožitky, které se mohly stát zdrojem psychických či somatických problémů
- Nehodná pro osoby s diagnostikovanou psychózou
- Podstata: dostat se k rigidním myšlenkovým strukturám na úrovni nevědomí, zabraňujícím člověku vidět věci pozitivně a vidět více možností, než je pouze smrt jako jediné řešení

